וענוה שלא לשמה · שעושה עצמו עניו ואינו רוצה להוכיחו ואותה עטרה לא לשם שמים היא אלא שלא שמאלו וי"מ עטרה שלא לשמה פירוש משום גאוה לו שיאמרו מדם עניו הוא ומשפיל עצמו ושותק כחירופו ועלבונו ולא לשם שמים אלא לקנות שם אצל בקונגי' שפירש עטרה שלא לשמה שמוטב תוכחה מן הגריסים לא יסר אלי דהוה רשע גמור: **ומאן** דאמר עד נזיפה הא כתיב הכאה וקללה· ואם תאמר למאן דאמר כמי קללה הא כתיב הכאה כה) וי"ל שמא כדמפני אגב חביבותא דיוסף אמי לא דריש ליה קרא דויטל שאול כיון דליתיה בהאי קרא דויחר אף שאול אלא קרא אחריתא הוא: **הבי** גרסינן דאמר מר אימיה מדן ואבוה מנפתלי דבדברי הימים (ב' ג') כתיב ואמו מבני דן: (ועיג) **לעולם** אל יסנה אדם מלומות אביו ומלומות אביותיו· ומייתי ראיה שאמו היתה מבני דן ולקח לו לומות אביותיו:

הדרן עלך יש בערכין

הא בפרהסיא בעא מיניה רבי שמואל בר נ) נדב מרבי חנינא ואמרי לה רבי שמואל בר נדב דתניה דרבי חנינא מרבי חנינא ואמרי לה מרבי יהושע בן לוי מה נשתנה מצורע שאמרה תורה °בדד ישב מחוץ למחנה מושבו הוא הבדיל בין איש לאשתו בין איש לרעהו לפיכך אמרה תורה בדד ישב וגו' אמר רבי נ) *יהודה בן לוי מה נשתנה מצורע שאמרה תורה יביא °שתי ציפרים לטהרתו אמר הקב"ה הוא עושה מעשה פטיט לפיכך אמרה תורה יביא קרבן פטיט תנו רבנן °לא תשנא את אחיך בלבבך יכול לא יכנו לא יסטרנו ולא ג) *יקלקלנו ת"ל בלבבך ד) שנאה *שבלב הכתוב מדבר *מנין לרואה בחבירו דבר מגונה שחייב להוכיחו שנאמר °הוכח

[ג"ל נהרשע וכ"ל כ"ל כ"ל זכן בכ"ב אלפס פ"ק נמס מדליקין סכת דף טו. וכן בסמלמות]

[ג"ל יקלנו ג"כ]

[נרכות לה: ע"ש]

[ג"ל תמה]

[ג"ל שינוך וכ"ל כ"ל וכ"ל בכ"ב אלפס פ"ב דכ"מ דף עז.]

[נ"ב טו:]

[גלסת ע"י שהוסיף בי וכן בכ"ב אלפס פכ"ל]

[ע"ז כ:]

ה) תוכיח הוכיחו ולא קבל מנין שיחזור ויוכיחנו תלמוד לומר תוכיח מכל מקום ו) יכול אפי' ז) משתנים פניו ת"ל לא תשא עליו חטא תניא א"ר טרפון (*תמיהני) אני אם יש בדור הזה ז) שמקבל תוכחה אם אמר לו *טול קיסם מבין *עינך אמר לו טול קורה מבין עינך אמר רבי אלעזר בן עזריה תמיהני אם יש בדור הזה שיודע להוכיח ח) ואמר רבי יוחנן בנורי מעיד אני עלי שמים וארץ שהרבה פעמים לקה עקיבא על ידי שהייתי קובל עליו לפני רבן ט) (*שמעון ברבי) וכל שכן *שהוספתי בו אהבה לקיים מה שנאמר °אל תוכח ליץ פן ישנאך הוכח לחכם ויאהבך בעא מיניה רבי יהודה בריה דר' שמעון י) תוכחה לשמה ועונה שלא לשמה הי מיניהו עדיפא אמר ליה ולא מודית דענוה לשמה עדיפא דאמר מר *ענוה גדולה מכולם שלא לשמה נמי עדיפא *דאמר רב יהודה אמר רב יא לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אע"פ שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה היכי דמי תוכחה לשמה וענוה שלא לשמה כי הא דרב הונא וחייא בר רב הוו יתבי קמיה דשמואל אמר ליה חייא בר רב חזי מר דקא מצער לי יא) קביל עליה דתו לא מצער ליה בתר דנפיק אמר ליה הכי והכי קא עביד אמר ליה אמאי לא אמרת יב) ליה באנפיה אמר ליה חס לי דליכסוף זרעיה דרב על ידאי עד היכן תוכחה רב אמר ל"עד הכאה ושמואל אמר עד קללה ורבי יוחנן אמר עד נזיפה כתנאי רבי אליעזר אומר עד הכאה רבי יהושע אומר עד קללה בן עזאי אומר עד נזיפה אמר רב נחמן בר יצחק ושלשתן מקרא אחד דרשו יג) °ויחר אף שאול ביהונתן ויאמר לו בן נעות המרדות יד) וכתיב °ויטל שאול את החנית עליו להכותו טו) למאן דאמר עד הכאה דכתיב °לבשתך ולבושת ערות אמך ולמאן דאמר עד קללה דכתיב °לבשתך ולבושת ערות אמך ולמאן דאמר עד נזיפה דכתיב ויחר אף שאול ולמ"ד נזיפה הכתיב הכאה וקללה שאני התם דאגב חביבותא יתירא דהוה ביה ליהונתן ברוח מסר נפשיה טפי עד היכן לא ישנה אדם טז) באכסניא שלו רב אמר עד הכאה ושמואל אמר עד יז) שיפשלו לו כליו לאחוריו בהכאה דידיה כולי עלמא לא פליגי בהפשלת כליו לאחוריו כולי עלמא נמי לא פליגי כי פליגי בהכאה דדביתהו מר סבר כיון דלדידיה לא מצער ליה מאי נפקא ליה מינה ומר סבר אתי לאיטרודי וכל כך למה דאמר מר אכסנאי פוגם ונפגם אמר רב יהודה אמר רב מנין שלא ישנה אדם יח) באכסניא שלו מן התורה שנאמר יט) *)°(אל) המקום אשר היה שם אהלו בתחלה רבי יוסי ברבי חנינא אמר מהכא °וילך למסעיו מאי ביניהו איכא בינייהו אכסנאי דאקראי אמר ר' יוחנן מנין שלא ישנה אדם ומאומנות אבותיו שנאמר °וישלח המלך שלמה ויקח את חירם כ) מצר בן אשה אלמנה הוא ממטה נפתלי ואביו איש צרי חרש נחושת כא) ואמר מר אימיה מבית דן וכתיב °(ו)אתו [את] אהליאב בן אחיסמך למטה דן עד היכן תכלית יסורין אמר רבי אלעזר כל שארגו לו בגד ללבוש ואין מתקבל עליו מתקיף לה רבא זעירא ואיתימא רבי שמואל בר נחמני גדולה מזו אמרו אפילו נתבוונו למוזג כב) בחמין ומזגו לו בצונן בצונן ומזגו לו בחמין ואת אמרת כולי האי מר בריה דרבינא אמר אפילו נהפך לו חלוקו רבא ואיתימא רב חסדא ואיתימא רבי יצחק ואמרי לה במתניתא תנא אפילו הושיט ידו לכיס ליטול שלש ועלו בידו שתים כג) דווקא שלש ועלו בידו שתים אבל שתים ועלו בידו שלש לא דליכא טירדא למישדייהו וכל כך למה דתניא דבי רבי ישמעאל כל שעברו עליו ארבעים יום בלא יסורין קיבל עולמו במערבא אמרי

*) נ"ל עד

פורענות

[נ"ב כ"ה]

[ע"ז כ:]

[ע"ז כ:]

[ע"ז כ:

פורענות מזדמנת לו · למי שעברו עליו מרבעים יום בלא יסורין: **מפני סחוכסה** · שהיה מוכיח להם מעשיהם: **דורשיו** · דמקיים דור לדורשיו: **למעליותא** · לענין (מ) חסידות: מאי דכתיב זה דור דורשיו ולדקיו ברלאשית הקב"ה להפוך מעשה ברלאשית בימיהם: **תוקפא** · לעם: **ניחותא** · טוב לדעות:

הדרן עלך יש בערכין

השג יד בנודר · תורת דין הגג יד שהעני מידון בערכין לפי הגג ידו כדכתיב ואם מך הוא מערכך בתר טדר אזלינן ולא בתר גידל כדמפרש לקמן: **והשנים בגידל** · כדמפרש לקמן ילד שהעריך זקן טהן ערך זקן דלא אזלינן בתר שנים דידיה דטדר דהא לא אמר ערכי עלי אלא ערך פלוני עלי וערך זקן מבן שנים ומעלה פחות מערך ילד: **והערכין בנערך** · קלב הערך דזכר ונקבה בתר נערך אזיל ולא בתר מעריך כדמפרש לקמן אים שהעריך אשה דאמר ערך פלונית עלי טהן ערך (ג) ד) הנערך: **בזמן הערך** · כדמפרש לקמן אשה שהעריך עצמו פחות מבן עשרים דהוי ערך קטן וקודם נתינתו נעשה בן עשרים איט טהן אלא כשעה שהעריך תחילה: **אומר אני אף בערכין כן** · אילו מהרמי בערכין דומיא דקרבנות הוי כקרבנות דהא דאמרת דערכין אינן כקרבנות משום דלא דמו להדדי דמפני מה עני שהעריך עשיר טהן ערך עני לפי הגג ידו משום דאין העשיר חייב כלום ולא דמי למעורע וזה שאמר על העשיר לא נתכוון אלא לפי מדת שעטיו של העשיר שפחותין לו יחיירין על שעטיו שלו הלכך נידון בהגג יד דהא לא פירש כלום אלא ערך מדת [שעטיו של] העשיר קיבל עליו ודין ערך נידון בהגג יד: **אבל עשיר שאמר ערכי עלי** · דהוי חייב ערך שלם דומיא דמעורע עשיר ושמע (ג) עני וכו': **גמ' וקפריך הש"ג יד במעריך הוא** · ולא בנודר שהאומר דמי עלי אין נידון בהגג יד אלא הכל יתן כשיוכל דאמרינן בפרק האומר משקלי עלי (לקמן כ·) חומר בנדרים מבערכין שהנדרים אין נידונים בהגג יד: **ומשני כדכתיב על פי אשר תשיג וגו'** · כלומר הלי דקרי למעריך הכא (ה) דלישנא דקרא נקט: **השנים** (ד) **בנערך ולא בגידל** · דהאומר דמי פלוני עלי אין נידון לפי מדת שנים אלא כפי שעטיו פלוני ממכר בשוק: **ואף על גב דמדירו עשיר** · בתמיה מדירו הייט זה שאמר קרבן מעורע עלי: **דלמא עליה דמעורע הם רחמנא** · אלולת אבל אמדירו לא ואע"ג דהוי עני: **מאי אבל בקרבנות אינו כן** · הא בקרבנות נמי אזלת בתר עדר: לפוטרו אם כן נדר בהדיא חמשים סלעים ואיך נפטר בערך עני יג) ומשני

השג יד בנודר והשנים בגידל והערכין בנערך · תימה אמאי לא ערכינהו בהדי הדדי וליתני השנים והערכין בנערך ז) ועוד תימ' אמאי לא תני "זכר טהן ערך נקבה ולא אילטריך לקמן לומר הערכין בנערך ז) כו': **ביצד** עני שהעריך את העשיר כו'·*(פי' רש"י) לעיל (דף ז·) פרק אין בערכין פחות כו': **השג** יד בנודר במעריך הוא · פי' במעריך דוקא לא בנודר כדקאמרי' לקמן בהאומר משקלי (דף כ·) תומר בנדרים מבערכין שהנדרים חלים על הבהמה ועוף ואין נידונין בהגג יד מה שאין כן בערכין ח)(והוא למעוטי מעורע עשיר): **השג** יד בנודר כילד עני שהעריך את העשיר טהן ערך עני · ט) מפי הר"ר מנחם מיאוס"י כגון עשיר שאמר ערכי עלי ושמע עני ואמר י) זה עלי טהן ערך עני אבל בקרבנות אינו כן הרי שאמר קרבן של מעורע זה עלי כו' יא) אהא פליג רבי ואומר עשיר שאמר ערכי עלי ושמע עני ואומר מה שאמר זה עלי טהן ערך עשיר כמו בקרבנות וכן משמע יב)פי' דמתני': *אבל מדירו עשיר מאי הכי נמי דמייתי בעשירות א"ה מאי אבל בקרבנות אינו כן·והלא בקרבנות כמו כן הדין שאם אמר עשיר קרבנות של מעורע עני זה עלי מביא קרבן עשיר וא"כ מאי חילוק יש בקרבנות לערכין ומפני אחדא פי' אמעורע עשיר ומדירו עני דאילו גבי מעורע אם אמר עני קרבן של מעורע עשיר זה עלי טהן ערך עשיר דלא אזלינן בתר הטדר ובערכין אזלינן בתר הטדר דאילו אמר עשיר ערכי עלי ושמע עני [ואמר] מה שאמר זה עלי טהן ערך עני דאזלינן בתר הטדר ומש"ה אילטריך הוא למעוטי גביה דלא אזלינן בתר טדר כמו בערכין ולרבי דאמר ערכין וקרבן שוין בדין זה אם כן לא אילטריך הוא למעוטי מעורע עשיר אמדירו עני דטהן ערך עשיר שהרי גבי ערכין כן הדין אלא אילטריך הוא למעוטי מעורע עני ומדירו עשיר דש"ד הואיל ורבי בתר חיובא דגברא אזיל ה"נ ניזל בתר חיובא דגברא ולייתי קרבן עני קמ"ל דלא אבל לרבנן לא אילטריך הוא למעוטי מעורע עני ומדירו עשיר דהואיל דבערכין אזלינן בתר טדר פשיטא דבמעורע נמי אזלינן בתר טדר ולא אילטריך הוא לאהי פירש רש"י וכי דייקינן בסוגיא דבמעתיקן כן הוא אבל לריך עיון לרבי דמדמה אמר העשיר ערכי עלי לקרבנות דמעורע עשיר דעני הטדר בעי לאיתויי קרבן עשיר והייט דוקא כשאמר הנעי הרי עלי קרבנות מעורע זה לפוטרו ואם אמר כן בערכין מאי מעמא דרבנן כיון שאמר הרי מה שאמר זה על לפי:

פורענות מזדמנת לו תניא רבי אליעזר הגדול אומר ח) אלמלא בא הקב"ה עם אברהם יצחק ויעקב בדין אין יכולין לעמוד מפני תוכחה **שנאמר** °ועתה התיצבו ואשפטה אתכם לפני ה' את כל צדקות ה' אשר עשה אתכם ואת אבותיכם °זה דור דורשיו מבקשי פניך יעקב סלה פליגי בה רבי יהודה נשיאה ורבנן חד אמר דור לפי פרנס וחד אמר פרנס לפי דורו למאי הלכתא איליבא למעליותא דמר סבר אי מעלי דרא מעלי פרנס ומר סבר אי מעלי פרנס מעלי דרא הא איכא צדקיה דהוה מעלי ודריה לא הוה מעלי והא יהויקים דלא הוה מעליודריה הוה מעלי דאמר*רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי מאי דכתיב °בראשית ממלכות יהויקים*מלך יהודה ג) ביקש הקב"ה להחזיר את העולם לתוהו ובהו בשביל יהויקים כיון שנסתכל בדורו נתיישבה דעתו ביקש הקדוש ברוך הוא להחזיר את העולם לתוהו ובהו מפני דורו של צדקיהו כיון שנסתכל בצדקיהו נתיישבה דעתו אלא לענין תוקפא וניחותא קאמרינן:

הדרן עלך יש בערכין

השג יד בנודר והשנים בגידל והערכין בנערך

והערך בזמן הערך השג יד בנודר כיצד עני שהעריך את העשיר נותן ערך עני ועשיר שהעריך את העני נותן ערך עשיר אבל בקרבנות אינו כן"הרי שאמר קרבנו שלמצורע זה עלי היה מצורע עני מביא קרבן עני עשיר מביא קרבן עשיר רבי אומר אומר אני אף בערכין כן יוכי מפני מה עני שהעריך את העשיר נותן ערך עני שאין העשיר חייב כלום אבל עשיר שאמר ערכי עלי ושמע עני ואמר מה שאמר זה עלי נותן ערך עשיר: **גמ'** [ג] **השג** יד במעריך הוא כדכתי' °אשר תשיג יד הנודר יעריכנו הכהן הנה השנים בגידר בנערך הוא איידי דאמר השג יד בנודר אמר נמי השנים בגידר: השג יד בנודר כיצד עני שהעריך את העשיר נותן ערך עני: מ"ט דאמר קרא אשר תשיג יד הנודר בנודר תלה רחמנא אבל בקרבנות אינו כן הרי שאמר קרבנו של מצורע זה עלי היה מצורע עני מביא קרבן עני ואע"ג דמדירו עשיר °ואם דל הוא אמר רחמנא ולא דל הוא אמר רבי יצחק כשהיה מדירו עני ודלמא עליה דידיה הם רחמנא אמדירו לא דהכתיב הוא אמר רב אדא בר אהבה ואין ידו משגת לרבות את הנודר אבל מדירו עשיר הכי נמי דמייתי בעשירות א"כ מאי אבל בקרבנות אינו כן אחדא

ג"ל והנערכין בנערך כילד ילד שהעריך זקן לא זכר שהעריך נקבה ולא אילטריך לומר השנים בגערך וכו'

א א מיי' פי"ד מהלכות מעשה קרבנות הלכה ט ופ"ט מהל' מחוסרי כפרה הלכה יא:

מהרש"ל פ"ו

ב ב מיי' פ"ג מהלכות ערכין הלכה ו:

מתחיל דכור מדם ל"ק

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לגעליתא וכו' ת ס י ד ו ת שם ד"ה ואח"כ מ"ה כדאמרינן מאי שנא דכתיב: (ב) ד"ח הנערכין בנערך וכו' ערך אשה הס"ד ואח"כ מ"ה הנדר הנודר אבל וכו' עני וכו' הס"ד ואח"כ מ"ה הגג יד כו' וקפרין: (ד) ד"ה השנים בגידל בנערך הוא ולא בגידל:

שיטה מקובצת

ח) אומר אלמלי בא אות א' נמחק:ב) יהודה בראשית ממלכת צדקיה מלך יהודה ביקש: ג) השג יד בנודר המשג יד בנודר הוא כרכתיב כאשר תשיג: ד) בנערך · גליון וי"ל ז) בנערך · לייתי: ח) נדר לישנא אות ד' נמחק: ט) נדר לישנא אות ה' נמחק: י) בנערך כיצד כו': ת) תיבות והוא למעוטי מצורע עשיר נמחק: ע) עני · ספרש הר"ר מנחם: י) ואמר מה שאמר זה עלי: יא) כו' ואדא פליג רבי ואמר דעשיר שאמר: יב) משמע ריהבא דשמעתא דאמרי' אבל כו' תיבות מי' דתמני' נמחק: יג) עני · מורי הרש"ר:

ד) ערך אשה הס"ד ומה"ד הערך בזמן הערך: ה) נדר לישנא אות ד' נמחק: ו) משום דשנים בגידר בו אם ילד הוא אם זקן דאוי גם השג יד תחיה בגידר אם עני אם עשיר לכן תנגדו בחדא לישנא והיינו דקאמר בגמרא איידי דאמר השג יד בנודר אמר השנים בגידר · הרא"ש ז"ל: ז) בנערך כיצד כו': ח) תיבות והוא למעוטי מצורע עשיר נמחק: ט) עני · ספרש הר"ר מנחם: י) ואמר מה שאמר זה עלי: יא) כו' ואדא פליג רבי ואמר דעשיר שאמר: יב) משמע ריהבא דשמעתא דאמרי' אבל כו' תיבות מי' דתמני' נמחק: יג) עני · מורי הרש"ר:

[סנהדרין קג. ע"ב]

[בן יאשיהו]

רבינו גרשום

פורענות מזדמנות לו· ואם יאורע לו אחת מאלו בתוך מ' יום נצול מאותו פורענות: צדקות ה' אשר עשה [אתכם ואת אבותיכם]· מלמד שבצדקה עשה את אבותיכם ולא בדין: זה דור דורשיו· כלומר כדור כן דורשיו היינו מנהיגיו: לענין תוקפא וניחותא· כלומר שאם המנהיג קפדן כך כל הקהל וכן נמי אם הוא ניו אף כולן כן:

הדרן עלך יש בערכין

השג יד בנודר· [השג יד דכתיב על פי אשר תשיג יד הנודר יעריכנו בתר השג יד דמעריך אזלינן דהייטו נודר כדמפרש בגמרא ולא בתר נערך כדמפרש כיצד עני שהעריך כו'; והשנים בגידר· היינו כערך המשכתוב (בתורה) אם מבן חדש שנים אם מבן עשרים בתר שנים דנערך אזלינן ולא בתר מעריך ומפרש כיצד כו' אבל חד וחד]: אבל בקרבנות [אינו כן]· דלא אזלינן בתר השג יד דמדיר אלא [דנידר] כדמפרש הרי שאמר קרבנות של מצורע זה עלי(ל)·יש שמביא התחיה: היה מצורע עני [מביא קרבן עני] כו': [וקא בעי אמאי תני הנא השג יד בנודר הא בגדרים לא אזלינן בתר השג יד אלא בערכין במעריך ותחדע דהאי נודר דקתני הייטו מעריך ואמאי תני נודר בתר לישנא דקרא אזיל דכתיב על פי אשר תשיג יד

[תנודר יעריכנו] קא קרי למעריך נודר והשנים בגידר]: בנודר תלה רחמנא השג יד דאי עני הוא נתן שקל ופטור אפילו יעשיר אח"כ ואם לא נתן שקל בעניותו אם יעשיר יתן ערך שלם: אבל בקרבנות אינו כן· אלא תלינן השג יד בגידר: ואע"ג דמדיר עשיר· יביא קרבן עני כשהגידר עני: ואמאי אם דל הוא· דמביא קרבן אמר רחמנא יביא קרבן עני והאי מדירו דחייב להביא קרבן עשיר הוא ואמאי מביא קרבן עני: כשהיה מדירו [נמי] עני· הלכך מביא קרבן עני: [ואמאי] דלמא עליה דידיה· על מצורע עצמו כשהיא דל הם רחמנא עליה דלייתי בדלות אבל מדירו שאמר קרבנותיי עלי אף על גב דעני הוא לא הם רחמנא עליה אלא לייתי קרבן עשיר דהא כתיב הוא כלומר דהוא מצורע לייתי בדלות אבל לא מדירו: (אמר רב אדא הדר כתיב) [אמר רב אדא הדר כתיב] ואין ידו משגת· דלא צריך למכתב דהא כתיב ואם דל הוא אלא ואין ידו משגת לרבות את [הנודר] [המדיר] דכשהוא עני דמייתי נמי קרבן עני: אבל מדירו עשיר [מאי] הכי נמי [דמייתי בעשירות] אע"ג [דהמדיר] [דמצורע] הוי עני אלמא דבתר מדיר אזלינן מאי אבל בקרבנות אינו כן כלומר דאזיל בתר נידר הא קא חזינן מדוקיא דאזיל [נמי] בתר מדיר כמו בערכין: לעולם

ל) כלומר דע"ל אם זה שמביא תמתיו סיס מצורע עני וכו'. ב) ל"ל ולחידי דקא קרי למעריך נודר אמר עני והשנים בגידר

לפי שמניעו בערכין היומה בגלוי ג) כי טעמא דמניעו בערכין הל"ל גבי מעורע דעני שאמר קרבן מעורע עלי וזהן ערך עני מריבויא דאין ידו משגת לרבות את הטהור לעניין שיש לומר דמכל מקום אי לא אמרכן בערכין כה"ג לא הוה לן למידרש עני שהעריך את העשיר מיבויא דקרא אם אין ידו משגת: **דבא** נמי בתר חיובא דגברא (אזלינן) קמ"ל • והקשה רבינו אלחנן כיון דאמרי' נמי אליבא דרבי מעורע עני שמדירו עשיר אזלינן בתר חיובא דגברא אי לאו מיעוטא דקרא אם כן בערכין נמי נימא כן דאם אמר עני ערכי עלי ושמע עשיר ואמר מה שאמר זה עלי וזהן ערך עני כיון דאין לנו מקרא למעט דלא אזלינן בתר חיובא דגברא ותיכף רבינו אלחנן דשאני גבי מעורע דאיתא לן למימר דאזלינן בתר חיובא דגברא אי לאו קרא דממעט ליה כיון שאינו עודר אלא קרבן המעורע דוקא אבל גבי ערכין דאמר העשיר מה שאמר זה הנני עלי פשיטא [דלא] אזלינן בתר חיובא דגברא שהרי אם לא היה הנני חייב כלום אלא שאמר העשיר ערך פלוני עלי היה וזהן ערך עשיר וכל שכן אם נתחייב *(קרבן) אין לנו לגרעו לעשיר ליתן ערך עני: **רבי** יהודה סבר דבר המכשירו ומאי ניהו אסם • וא"ת האמר לקמן פר' האומר משקלי עלי (דף כא.) (*ובפרק שליחי דמזיר) יד) (דף יט) כסם שחטאתו ואשמו טו) מעכבת כך עולתו מעכבת חטאת ועולה הא לא מכשיר כי אם אסם וי"ל טז) הא ודאי כולהו מעכבי לאכול בקדשים הא בחטאת שייכא ביה כפרה ויותר מאסם יז) שהרי אסם אין כל עיקרו אלא להכשיר את המעורע יח) שהוא מזון עליו [ועל] הבהמות מדם האסם לכך קרי ליה דבר המכשירו:

אבל בקרבנות [כו'] אפי' מת • אין לפרש הא בערכין אם מעריכו הכהן כשהוא עני ימתין עד שימות אביו שהיה עשיר ויתן ערך עשיר דהא אמר בתוספתא דערכין עני שהעריך עצמו אין אומרים לו תעשה מלאכה ויביא ערך עשיר אלא מוטב שיביא ערך עני יט) ואל יביא ערך עשיר לאחר זמן אלמא משמע שאין ממתינין אלא הכי פירושו אפילו מת אביו שהיה גוסס כדמוקי לה בגמ' דקרבן מעורע אם היה אביו גוסס בשעת הבאת חטאת וקודם שהספיק להביא קרבנות מת אביו אין להקדם בהן כלום [אבל בערכין כ) אינו כן] אינו אלא מעריכו הכהן בעניו לתת סלע ועד לא גמר לתת סלע מת אביו והעשיר נותן ערך עשיר אך קשה מאי האי דפריך בגמ' פשיטא והא הרבה אתא לאשמועינן שאם מת אביו קודם שהספיק להביא קרבנותיו והעשיר אין להקדם בהם כלום כא) ויש לומר דקאי אמילתיה דרבי יהודה דאמר עני והעשיר וחזר והעני ונתן ערך עשיר אבל בקרבנות מת אביו כגון שהיה גוסס כדמוקי ליה כגון שהיה מתחלה עשיר והעני ועתה קרוב הוא להיות עשיר מיד אביו

ומשני הדא אמעורע עני ומדירו עני וחדא למעוטי מעורע עשיר ומדירו עני • כלומר ודאי חדא מהכך מילי דמתני' דהייט הך דקתני אם היה מעורע עני מביא קרבן עני ודאי במדירו עני קמיירי וכדאלוקימנא ומאידך מילתא נפקא לן דבקרבנות אינו כן דקתני אם תורה אור היה מעורע עשיר מביא קרבן עשיר

חדא אמעורע עני ומדירו עני וחדא ה) למעוטי מעורע עשיר ומדירו עני שלקא דעתך אמינא הואיל ואיתרבו איתרבו קמ"ל ו) לפי שמצינו בערכין עני שהעריך את העשיר נותן ערך עני יכול אף זה כן ת"ל אם דל הוא ולרבי דאמר אומר אני אף בערכין כן אלמא ז) אמר בתר חיובא דגברא אזלינן והא לא צריכא קרא למעוטי הוא למעוטי מאי למעוטי מעורע עני ומדירו עשיר סד"א הואיל ואמר רבי בתר חיובא דגברא אזלינן ז) *קמ"ל: **מתני'** *היה עני והעשיר ח) עשיר והעני נותן ערך עשיר ר' יהודה אומר ט) עני והעשיר וחזר והעני נותן ערך עשיר אבל י בקרבנות אינו כן אפי' מת אביו והניח לו ריבוא או ספינתו בים ובאה לו ברבואות אין להקדש בה כלום: **גמ'** עני והעשיר °אשר תשיג יד הנודר ז) עשיר והעני ויקרא כז על פי אשר תשיג ח) ר' יהודה אומר אפי' עני והעשיר וחזר והעני נותן ערך עשיר מ"ט דר' יהודה אמר קרא °ואם כך הוא מערכך *עד שיהא במכותו מתחלתו ועד סופו אלא מעתה °ואם דל הוא הכי נמי עד שיהא בדלותו מתחלתו ועד סופו וכי תימא הכי נמי *והתנן מצורע שהביא קרבנותיו עני והעשיר עשיר והעני הכל הולך אחר חטאת דברי ר' שמעון רבי יהודה אומר הכל יהולך אחר אשם *ותניא ר' אליעזר בן יעקב אומר הכל הולך אחר צפרים הא אתמר עלה *אמר רב יהודה אמר רב ושלשתן מקרא אחד דרשו °אשר לא תשיג ידו בטהרתו רבי שמעון סבר דבר המכפר מאי ניהו חטאת ור' יהודה סבר דבר המכשיר ומאי ניהו אשם ר' אליעזר בן יעקב סבר ט) הגורם לו טהרה ומאי ניהו ציפריבוא"א הוא למה לי לרבי כדאית ליה ולרבנן כדאית להו אלא מעתה °והוא עד עד שיהא כשר מתחלתו ועד סופו וכי תימא הכי נמי והא תניא *היה יודע לו בעדות עד שלא נעשה חתנו ונעשה חתנו "פקחונתחרש פתוחונסתמא שפוי ונשתטה הרי זה פסול אבל היה יודע לו עדות עד שלא נעשה חתנו ונעשה חתנו ואח"כ

ומשני אי אמעורע עני ומדירו עני וחדא למעוטי מעורע עשיר ומדירו עני • דאי מהכך מילי דמתני' דהייט הך דקתני אם היה מעורע עני מביא קרבן עני ודאי במדירו עני קמיירי אם היה מעורע עשיר מביא קרבן עשיר ודאי אמעורע עני ומדירו עשיר מילתא נפקא לן דבקרבנות אינו כן דקתני אם היה מעורע עשיר מביא קרבן עשיר

ואמ"ג דמדירו עני י) והיינו למעוטי מדיר מדין ערכין דלא אזלינן בתר עודר: **ס"ד אמינא כו'** • כלומר ואיתרבי עודר מולין יהו מצנע דאם רחמנא עליה כי הוי איהו עני ומעורע עני אתרבי נמי אפילו עני היכא דמעורע עשיר הואיל ואי קמ"ל לי גרלאה ופיקר הס"ב אם כן מאי אבל בקרבנות אינו כן אחדא אמעורע עשיר ומדירו עני סד"א אם כן אמרינן אי מדירו הוא עני ואיתרבי בלדות אבל אי מדירו הוא עשיר מייתי בעשירות דכתיב כאשר תשיג יד הנודר והרי הוא משיג: **מתני'** רבי אומר אשר אני אף בערכין כן • כמו בקרבנות דאזלינן בתר נידר: וכי מפני מה כו' • כלומר [אם כן] מפני מה קתני רישא דמתני' עני העשיר נותן ערך עני דאזלינן בתר השג יד הנודר לפי שאין העשיר הנערך חייב כלום אבל עשיר שאמר [ערכי עלי שחייב בערכו ושמע עני] כו' אזלינן בתר הינ יד דידיר דומיא דקרבנות: היה עני [בשעה שהעריך] ולא הספיק ליתן עד שהעשיר או עשיר והעני נותן ערך עשיר] ומפרש בגמ' כ) האי ומעמא דר' יהודה נמי • אשר תשיג ידו • משמע דבתר נתינת יד הנודר [ולא בשעת נדר והשתא אינו עשיר]: על פי אשר אזלינן [ולא בשעת נדר] • שמע בתר פה אזלינן דאינו כשעת הנדר • עד שיהא בשכותו [מתחלתו ועד סופו] אבל אם העשיר בינתים נותן ערך עשיר: **ואם** דל הוא דכתיב במצורע: שהביא קרבנותיו • אחר מקרבנותיו בשהוא עני והעשיר קודם שהביא האחרים: [או הביא אחד כשהוא עשיר והעני הכל הולך אחר חטאת שאם הביא חטאת העוף בדלות אע"ג דהעשיר מייתי נמי עולת (חטאת) העוף בדלות אז אם הביא חטאת בהמה בעשירות אע"ג דהעני יביא עולת בהמה • הכל הולך אחר אשם • שאם הביא אשמו בעשירות אע"ג דהעני יביא הכל בעשירות • ואם הביא אשם בשהוא עני אע"ג דהעשיר הואיל והבעלים אינם יביא השאר בדלות: וכן נמי הכל הולך אחר שתי צפרים אם הביאן בעניותו אע"ג דשור העשיר יביא השאר בדלות אלמא דלא אמרינן עד שיהא בדלותו מתחלתו ועד סופו • דמשום הכי פליגי בהא דקרא אחד דדרשו כו': **דבר המכפר** • על חטא והיינו חטאת דאמרינן לעיל בעון (ח') [שבועה] דברים נגעים באין וחטאת מכפרת היינו מתחלתו והכל הולך אחריו • דבר המכשירו • בקדשים ולחוור לאכלו היינו אשם: הגורם לו טהרה ומאי ניהו צפרין • דכתיב ולקח לטיהרו וגו': ואלא הואיל דלא דרשינן [אם דל הוא] עד שיהא בדלות מתחלתו ועד סופו: [אלא] הוא • דאם דל הוא במצורע למה לי: לרבי כדאית ליה • כדאמרינן לעיל לרבי למעוטי מצורע עשיר ולרבנן למעוטי מצורע עשיר ומדירו עני: אלא מעתה • לרבי יהודה דדרש ואם כך הוא עד שיהא במכותו כו' הכי נמי כו': שפוי • בן דעת:

גמ' עשיר והעני אשר תשיג יד הנודר • דמשמע בתר שעת נדר אזלינן: **שהביא קרבנותיו** • קלת קרבנותיו: **הכל הולך אחר חטאת** • אם הביא חטאת בהמה בעשירות מביא נמי עולת בהמה ואם הביא חטאת העוף בעניות אע"פ שהעשיר מביא נמי עולה בעניות: **אחר צפורין** • שהי לפורין היום שהוא מביא לעורך הזאה קודם הגלחת אם בשעה שהוא עליו הוי עני מביא בעניות קרבנותיו ואם כתוב שעה היה עשיר מביא כל קרבנותיו בעשירות: **מקרא אחד דרשו** • דגזירה הכתוב היא: **דבר המכפר** • דהכי כתיב במצורע עני (ויקרא יד) וכפר עליו הכהן וכמיך ליה הא קרא דזאת תורת אשר בו נגע לרעת וגו' דמשמע אשר לא תשיג ידו בשעת כפרה יהא לו תורה זו של דלות ולא על פי שהשיגה ידו אחר כך: **דבר המכשיר** • דהכי משמע אשר לא תשיג ידו בשעת טהרה תהא לו תורת עניות וטהרה זהו אם אשם המכשירו לבא במקדש ולאכול בקדשים שמדם האשם הוא נותן על בהונות ותנוך אזניו: לפרין גורמין לו טהרה שכל זמן שאינו מביא לפרין אינו יכול לגלח: **נרכי כדאית ליה כו'** • כדדרשינן לעיל: **סומא פסול לעדות** • דבעינן לו ראיה [ואח"כ]

רבינו גרשום

לעולם בקרבנות אזלינן בתר נידר דהיינו מצורע והדא אמצורע עני וכו' דתרי מעוטי כתיבי בקרא חדא ואין ידו משגת אתי אמצורע עני ומדירו עני דמייתי מדירו בדלות דדאמרינן ואין ידו משגת לרבות את הנודר ואכתי מהכא לא אלינן אבל בקרבנות אינו כן דכיון דמדיר נמי עני הוא אף על גב דמייתי בדלות לא ידענינן אי אזלינן בתר נידר או בתר מדיר אלא מהכא ילפינן דבקרבנו' אינו כן [דדהדא דכתיב ואם דל הוא הוא המצורע מייתי בדלות למעוטי מצורע

ג) נראה דל"ל אלא בעשירות ומזה ידענינן דאזלינן בתר נידר ולא בתר מדיר והיינו כו' • כ) נראה דל"ל ומפרש בגמרא טעמא דמ"ק וטעמא דר"י נמי •

ד) נראה דל"ל אלא דאם דל הוא בעשירות דאזלינן בתר נידר ולא בתר מדיר דהיינו מצורע עשיר ומדירו עני • ה) נראה דל"ל אלא דאם דל הוא בעשירות דאזלינן בתר נידר • ו) נראה דל"ל אלא דאם דל הוא בעשירות דאזלינן בתר נידר • ז) נראה דל"ל אלא דאם דל הוא בעשירות דאזלינן בתר נידר • ח) נראה דל"ל אלא דאם דל הוא בעשירות דאזלינן בתר נידר • ט) נראה דל"ל אלא דאם דל הוא בעשירות דאזלינן בתר נידר • י) עני והוא למעוטי מצורע מדין: יא) ואין שיפת חש"ס כן: יב) תיבת כלום נמחק: יג) בלאו האי מעמא היבת הני נמחק: יד) דנגיר אמרי' כשם: טו) ואשמו מעכבין כך שלחו מעכב אלמא דכולן מעכבין) דחסאת ועולה מעכבי ודאי לא תיבת הא נמחק: טז) וי"ל דאע"ג דהא: יז) תיבת שהרי נמחק: יח) המצורע שהיה מזון על הבהונות: יט) עני מיד ואל: כ) בערכין

אם מעריכו הכהן חיבות אינו כן כיון שלא ל"ש: כא) כלום וי"מ דקאי תיבות הי"ל נמחק: כב) נראה דל"ל ותעלת ועולה וודאי לא מכשיר כי אם אשם • נותן:

ד' בערכין הרי שאמר [אחר] ערכי עלי ושמע זה ואמר מה שהעריך זה [על עצמו] עלי ליתנו בשבילו אם היה נודר עשיר צריך לתת ערך עשיר אע"פ שהמדיר עני אלמא אזלינן נמי בערכין בתר השג יד הנדר למעמא דדרבי: דהא מצורע עשיר ומדירו עני לא צריכא קרא הוא למעוטי שהרי [מערכין] [ממתני'] למדנו דאזלינן בתר חיובא דגברא הנדר: אלא הא לרבי אמר למעוטי מצורע עני ומדירו עשיר • דאזלינן בתר מדירו ומייתי בעשירות דהא כתיב הוא דעליה דידיה חס רחמנא ולא אמדירו • דסד"א הואיל ואמר רבי בתר חיובא דגברא אזלינן • היכא דנדר בר חיובא הוא [אזלינן בתר נידר]: הא נמי • כיון דמצורע בר חיובא הוא לזיל בתריה והרי הוא עני ומייתי מדירו בדלות • קמ"ל הוא • הוא דמייתי בדלות אבל אי מדירו הוא עשיר מייתי בעשירות דכתיב כאשר תשיג יד הנודר והרי הוא משיג: מתני' רבי אומר אשר אני אף בערכין כן • אשר תשיג ידו • משמע דבתר נתינת יד הנודר [ולא בשעת נדר והשתא אינו עשיר]: על פי אשר אזלינן [ולא בשעת נדר] • שמע בתר פה אזלינן דאינו כשעת הנדר: עד שיהא בשכותו [מתחלתו ועד סופו] אבל אם העשיר בינתים נותן ערך עשיר: **ואם** דל הוא דכתיב במצורע: שהביא קרבנותיו שהביא קרבנותיו: [או הביא אחד כשהוא עשיר והעני הכל הולך אחר חטאת שאם הביא חטאת העוף בדלות אע"ג דהעשיר מייתי נמי עולת (חטאת) העוף בדלות אז אם הביא חטאת בהמה בעשירות אע"ג דהעני יביא עולת בהמה • הכל הולך אחר אשם • שאם הביא אשמו בעשירות אע"ג דהעני יביא הכל בעשירות • ואם הביא אשם בשהוא עני אע"ג דהעשיר הואיל והבעלים אינם יביא השאר בדלות: וכן נמי הכל הולך אחר שתי צפרים אם הביאן בעניותו אע"ג דשור העשיר יביא השאר בדלות אלמא דלא אמרינן עד שיהא בדלותו מתחלתו ועד סופו • דמשום הכי פליגי בהא דקרא אחד דדרשו כו': דבר המכפר • על חטא והיינו חטאת דאמרינן לעיל בעון (ח') [שבועה] דברים נגעים באין וחטאת מכפרת היינו מתחלתו והכל הולך אחריו • דבר המכשירו • בקדשים ולחוור לאכלו היינו אשם: הגורם לו טהרה ומאי ניהו צפרין • דכתיב ולקח לטיהרו וגו': ואלא הואיל דלא דרשינן [אם דל הוא] עד שיהא בדלות מתחלתו ועד סופו: [אלא] הוא • דאם דל הוא במצורע למה לי: לרבי כדאית ליה • כדאמרינן לעיל לרבי למעוטי מצורע עשיר ולרבנן למעוטי מצורע עשיר ומדירו עני: אלא מעתה • לרבי יהודה דדרש ואם כך הוא עד שיהא במכותו כו' הכי נמי כו': שפוי • בן דעת:

ה) נראה דל"ל אלא דאם דל הוא בעשירות דאזלינן בתר נידר ולא בתר מדיר דהיינו מצורע עשיר ומדירו עני • ו) נראה דל"ל אלא דאם דל הוא בעשירות דאזלינן בתר נידר • ז) נראה דל"ל אלא דאם דל הוא בעשירות דאזלינן בתר נידר • ח) נראה דל"ל אלא דאם דל הוא בעשירות דאזלינן בתר נידר • ט) נראה דל"ל אלא דאם דל הוא בעשירות דאזלינן בתר נידר • י) עני והוא למעוטי מצורע מדין: יא) ואין שיפת חש"ס כן: יב) תיבת כלום נמחק: יג) בלאו האי מעמא היבת הני נמחק: יד) דנגיר אמרי' כשם: טו) ואשמו מעכבין כך שלחו מעכב אלמא דכולן מעכבין) דחסאת ועולה מעכבי ודאי לא תיבת הא נמחק: טז) וי"ל דאע"ג דהא: יז) תיבת שהרי נמחק: יח) המצורע שהיה מזון על הבהונות: יט) עני מיד ואל: כ) בערכין

אם מעריכו הכהן חיבות אינו כן כיון שלא ל"ש: כא) כלום וי"מ דקאי תיבות הי"ל נמחק: כב) נראה דל"ל ותעלת ועולה וודאי לא מכשיר כי אם אשם • נותן:

ג' ל"ק כתר תיובא דגברא אזלינן

ג' ל"ק ערך

[ל"ל וכפסחים דף מו.]

ג' ל"ק אבל מפני שאסם אין כו'

ג' ל"ק אבל בערכין אם מעריכו הכהן בעניו לתת לו כו' • ל"ק כשם ס"ו דפיין בדף יח. תוס' ד"ה לא לריכא מ"ש כשם כש"ו

ג' ל"ק אבל בערכין אם מעריכו הכהן בעניו לתת לו כו' • ל"ק כשם ס"ו דפיין בדף יח. תוס' ד"ה לא לריכא מ"ש כשם כש"ו

[עי' תוס' תוס' מלא ע. ד"ה דתנן] [כלילות ס:]

ג' ל"ק אם הביא חטאת בהמה בעשירות אע"ג דהעני יביא עולת בהמה • הכל הולך אחר אשם • שאם הביא אשמו בעשירות אע"ג דהעני יביא הכל בעשירות • ואם הביא אשם בשהוא עני אע"ג דהעשיר הואיל והבעלים אינם יביא השאר בדלות: וכן נמי הכל הולך אחר שתי צפרים אם הביאן בעניותו אע"ג דשור העשיר יביא השאר בדלות אלמא דלא אמרינן עד שיהא בדלותו מתחלתו ועד סופו • דמשום הכי פליגי בהא דקרא אחד דדרשו כו': דבר המכפר • על חטא והיינו חטאת דאמרינן לעיל בעון (ח') [שבועה] דברים נגעים באין וחטאת מכפרת היינו מתחלתו והכל הולך אחריו • דבר המכשירו • בקדשים ולחוור לאכלו היינו אשם: הגורם לו טהרה ומאי ניהו צפרין • דכתיב ולקח לטיהרו וגו': ואלא הואיל דלא דרשינן [אם דל הוא] עד שיהא בדלות מתחלתו ועד סופו: [אלא] הוא • דאם דל הוא במצורע למה לי: לרבי כדאית ליה • כדאמרינן לעיל לרבי למעוטי מצורע עשיר ולרבנן למעוטי מצורע עשיר ומדירו עני: אלא מעתה • לרבי יהודה דדרש ואם כך הוא עד שיהא במכותו כו' הכי נמי כו': שפוי • בן דעת:

ומתה

ואח"כ מתה בתו פקח ונתחרש וחזר ונתפקח פתוח ונסתמא ואח"כ נתפתח שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה כשר זה הכלל כל שתחילתו וסופו בכשרות כשר שאני התם דאמר קרא ויקרא כ"ב [ג] או ראה אם לא יגיד בראייה והגדה תלא רחמנא מילתא והא איכא ואלא והוא למה לי לכדתניא ראה *סיאה של בני אדם עומדין ועידיו ביניהן ואמר משביעני עליכם אם יודעים אתם לי עדות שתבואו ותעידוני יכול סם יהו חייבין ת"ל °והוא עד והרי לא ייחד עידיו יכול אפילו אמר כל מי ת"ל והוא עד והרי ייחד עידיו: אבל בקרבנות אינו כן וכו': אביו מת והניח לו ריבוא עשיר הוא אמר ר' אבהו אימא מניח לו ריבוא פשיטא כשהיה [ב]אביו גוסס מהו דתימא *רוב גוססין למיתה קמ"ל ספינתו בים ובאה לו בריבואות עשיר הוא אמר רב חסדא כשהיתה מוחכרת ומושכרת ביד אחרים והאיכא שבירות *שבירות אינה משתלמת אלא לבסוף ותיפוק ליה משום ספינה הא מני ר"א היא דתנן *רבי אליעזר אומר [ג]אם היה איכר נותן לו צמדו וחמר נותן לו חמורו: **מתני'** השנים בנידר כיצד [ד]ילד שהעריך זקן נותן ערך זקן וזקן שהעריך את הילד נותן ערך ילד הערכין בנערך כיצד איש [ה]שהעריך האשה נותן ערך אשה ואשה שהעריכה איש נותנת ערך איש והערך בזמן הערך כיצד העריכו [ו]פחות מבן חמש ונעשה יתר על בן חמש פחות מבן עשרים ונעשה יתר על בן עשרים נותן [ז] בזמן הערך: **גמ'** ת"ר אתה הקשית דמים לערכין *מרגלית [מעל ה' ב' מ"מ קו"ה] לקלים *ולידון בכבודו יכול נקיש ערכין לדמים [מעל ה' ב' מ"מ קו"ה] [ח] שיתן כשעת נתינה ת"ל °בערכך (כן) יקום אינו נותן אלא בזמן הערך: **מתני'** יום שלישים כלמטה הימנה שנת חמש ושנת עשרים כלמטה [ג] מהם שנאמר °ואם מבן ששים שנה ומעלה הרי אנו למדים בכולן משנת ששים מה שנת ששים כלמטה [ד] הימנה אף שנת חמש ושנת עשרים כלמטה [ה] הימנה הן אם עשה שנת ששים כלמטה ממנה להחמיר נעשה שנת חמש ושנת עשרים כלמטה [ו] ממנו להקל ת"ל שנה שנה לגזירה שוה מה שנה האמורה בשנת ששים כלמטה אף שנה האמורה [ז] משנת חמש ושנת עשרים כלמטה ממנו בין להקל ובין להחמיר ר"א אומר עד שיהו יתירות על השנים חדש ויום אחד: **גמ'** מופנה דאי לא מופנה איכא למיפרך כדפרכינן שנה שנה יתירי כתיבי לימא מתני' דלא כרבי דאי רבי האמר *) עד ועד בכלל דתניא °מיום הראשון ועד יום השביעי יכול ראשון ולא ראשון בכלל שביעי ולא שביעי בכלל

*) [ברכות כו: וש"נ]

[ב] אביו גוסס כו'. פי' לא יגיד בראייה ולא יגיד בהגדה אם לא ראה סיאה [ג] אם היה איכר נותן לו צמדו וחמר נותן לו חמורו. וכמי דמת דמי שהגיע כבר לידו ועשיר הוא קמ"ל: [כשהיתה] מוחכרת. [חכירות] מתצית שכר או לשלש: [משתלמת אלא לבסוף]. ועדיין לא הגיע לידו ולא הוי עשיר: [ותיפוק ליה משום ספינה. נופה שהיא שלו והוי עשיר]: דאמר מני. דלא השבינן ליה: ר' אליעזר היא. דאמר לקמן במקריש נכסיו אם היה איכר [נותנין לו צמדו] אף הכא אם היה ספן נותן לו ספינתו: [השנים בנידר שתולין זמן השנים בנידר ולא בנדיר כדמפרש כיצד ילד שהעריך את הזקן כו': הערך בזמן הערך תולין את הערך בזמן שהעריך. כיצד העריך פחות מבן חמש ולא הספיק ליתן הערך עד שנעשה יותר מבן חמש (אינו נותן אלא ערך כו'. ולא הספיק ליתן הערך עד בן חמש) או פחות מעשרים כו' אינו נותן אלא כפה שהיה חייב ליתן בזמן שהעריך: אתה הקשית אותה דכתיב בבהמה מומאה כדכתיב והערך אותה הכהן ואין ערכין לבהמה אלא דמים כדכתיב כערכך כן יקום אלא מ"מ פסיק ליה כלשון ערכין להקיש דמים לערכין לאלו הוינן דמרגלית לקלים כדאמר בפרק שם היתומים ונתן את הערך ביום הנדר שלא שהא]: מרגלית לקלים. כלומר קל יני שהקריש נכסיו ואיתה לו מרגלית משובחת אין שמין אותה כן אילו היתה ביד עשיר שיכול להמתין היתה שם כך וכך או מי שהיה מעלה אותה לכרך פלוני היה מוכרה ביוקר אלא אין להקדש אלא כמה שהיא שוה בשעתו של מקריש ושעתו שאין ממתינין אותה לאמתין אלא להכי אתקש דמים לערכין דאין לו אלא בזמן הערך: ולידון בכבודו. שאם אמר דמי ראשון אז כבדי בערכין ונותן דמי כולו מפני שהגשמה תלויה בו): יכול נקיש ערכין לדמים. שיתן כשעת נתינה כדכתיב ונתן את ערכך ביום הנדר. והאי ערכך הוינו דמים כדאמרן לעיל: ת"ל בערכך כן יקום. כשעת הערך יקום: [יום שלשים כלמטה הימנו. שאם העריך ביום שלשים כאילו העריך פחות מבן חדש ואינו נותן כלום: שנת חמש ושנת עשרים כלמטה הימנה. שאם

[ב] אביו גוסס כו'. [וגם אינה ראה סיאה]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ליומא וכו' שנת דשנת עשרים:

[קדושין עח: שבועות לג. לה: ניעון כתי.]

[קדושין מח: סג. ב"מ סה. עג. קי:]

לקמן כג:

רבינו גרשום

ומתה בתו. שנתרחק: כל שתחלתו וסופו בכשרות כשר אע"פ שבנתים היה פסול: בראייה והגדה תלא רחמנא. בלבר שיהא ראוי בשעת ראיה והגשעת הגדה אע"ג דאיפסל בנתיים לא איכפת לן. [והא איכא.ראוי]: הוא. עד למה לי: ת"ל והוא עד. [עד] שישמע העד בידוד קול אלה ולא שישתתפנו עם אחרים: יכול אפי' אמר כל מי. כלומר מכם שיודע העדות יהא מושבע: ת"ל והוא עד. והרי ייחד עדיו שהרי עדיו השביע ולא אחרים: אבל בקרבנות אינו כן. שאם היה עני והעשיר אינו מביא קרבן עשיר: אלא אפ"ל מת אביו בשעה שהוא חייב להביא קרבן והניח לו ריבוא ליטרא או ספינתו בים ובאה לו בריבואות שכירות אין להקדיש [בהן] כלום ומביא קרבן עני: מאי שנא בקרבנות דאין להקדיש בהן כלום וס"ש בערכין עני והעשיר דינתן ערך עשיר משום דבקרבנות כתיב אשר לא תשיג ידו בפתרתו אי משיג בזמן הדרה אין אי לא לא אבל בערכין כתיב כפי אשר תשיג יד הנודר יעריכנו הכהן איכתי ששאיג יתן ערך עשיר והא דאמרינן לקמן (דף כד.) שלא ישהא (אפילו) מרגליות לקלים כו' הני מילי כי לית ליה אבל כי אית ליה מידי ימתין ויתן ערך עשיר: אביו מת בשעת הבאת קרבן עשיר הוא. אמאי מביא קרבן עני: אימא מניח לו. כלומר לא תימא מת והניח לו שכבר באו לידו אלא מניח אביו [לו]: פשיטא. שאין להקדש כלום שעדיין לא הגיעו לידו: [מהו דתימא] רוב גוססין למיתה. וכמי דמת דמי שהגיע כבר לידו ועשיר הוא קמ"ל: [כשהיתה] מוחכרת. [חכירות] מתצית שכר או לשלש: [משתלמת אלא לבסוף]. ועדיין לא הגיע לידו ולא הוי עשיר: [ותיפוק ליה משום ספינה. נופה שהיא שלו והוי עשיר]: דאמר מני. דלא השבינן ליה: ר' אליעזר היא. דאמר לקמן במקריש נכסיו אם היה איכר [נותנין לו צמדו] אף הכא אם היה ספן נותן לו ספינתו: [השנים בנידר שתולין זמן השנים בנידר ולא בנדיר כדמפרש כיצד ילד שהעריך את הזקן כו': הערך בזמן הערך תולין את הערך בזמן שהעריך. כיצד העריך פחות מבן חמש ולא הספיק ליתן הערך עד שנעשה יותר מבן חמש (אינו נותן אלא ערך כו'. ולא הספיק ליתן הערך עד בן חמש) או פחות מעשרים כו' אינו נותן אלא כפה שהיה חייב ליתן בזמן שהעריך: אתה הקשית אותה דכתיב בבהמה מומאה כדכתיב והערך אותה הכהן ואין ערכין לבהמה אלא דמים כדכתיב כערכך כן יקום אלא מ"מ פסיק ליה כלשון ערכין להקיש דמים לערכין לאלו הוינן דמרגלית לקלים כדאמר בפרק שם היתומים ונתן את הערך ביום הנדר שלא שהא]: מרגלית לקלים. כלומר קל יני שהקריש נכסיו ואיתה לו מרגלית משובחת אין שמין אותה כן אילו היתה ביד עשיר שיכול להמתין היתה שם כך וכך או מי שהיה מעלה אותה לכרך פלוני היה מוכרה ביוקר אלא אין להקדש אלא כמה שהיא שוה בשעתו של מקריש ושעתו שאין ממתינין עד לשוק שתמכר ביוקר. [וכן פרה אין ממתינין אותה לאמתין אלא להכי אתקש דמים לערכין דאין לו אלא בזמן הערך: ולידון בכבודו. שאם אמר דמי ראשון אז כבדי בערכין ונותן דמי כולו מפני שהגשמה תלויה בו): יכול נקיש ערכין לדמים. שיתן כשעת נתינה כדכתיב ונתן את ערכך ביום הנדר. והאי ערכך הוינו דמים כדאמרן לעיל: ת"ל בערכך כן יקום. כשעת הערך יקום: [יום שלשים כלמטה הימנו. שאם העריך ביום שלשים כאילו העריך פחות מבן חדש ואינו נותן כלום: שנת חמש ושנת עשרים כלמטה הימנה. שאם

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פ"ע מהל' שבועות הל"א: שייך לעיל:

ט ב מיי' פ"י מהל' שגגות הלכה י:

י ג מיי' פ"ג מהל' ערכין הלכה יח ופסק כתי"ס עי' כ"מ:

יא ד ה מיי' פ"ח מהל' ערכין הל"ד:

יב ו מיי' פ"ג מהל' ערכין הל"ח:

יג ז מיי' פ"ח מהל' ערכין הל"ג:

[ע' לקמן כד. ושי' תוי"ט במשנה כ ד"ה רבי יהודה]

שיטה מקובצת

א) נותן כזמן הערך: ב) שיתן כשעת נתינה. פרש"י פשיטא דיהיב דמים כשעת נתינה ולא כשעת הנדר וכו' ולא נהירא דלמ"ד בדמוק שיימינן מי ידעינן פמח היה שוה בשעת הנזק יעוד תניא בתוספתא דומר בבהמה מובאתם שאם אמר דמי בהמה עלי ומתה חייב דמי פלוני עלי ומת פטור מצינו למימר דמעמא לפי שיש דמים לפת דאמור בהנאה. ע"ל בגליון: ג) כלמטה הימנו שנאמר תיבת מהם נמחק: ד) כלמטה הימנו: ה) כלמטה הימנו: ו) כלמטה ממנה: ז) האמורה בשנת חמש: ח) כעבר הנמכר בשוק: ט) יש לפתות מבן ט) שנת פטור מהתיא לא קשיא לרש"י דדהם היינו טעמא לפי שהבהמה אף לאחר שמתה יש דמים לגבילה אבל אדם שמת אין לו דמים דמת אסור בהנאה מ"ה מתא דתנן לקמן בפ' האומר משקלי עלי שור זה עלי עולה בית זה עלי קרבן מת השור ונפל הבית חייב לשלם משמע שמשלם כמו שהיה שוה כשהיא חי לכך נ"ל דבבי בהמה אם אמר דמי עלי ומתה אדם נותן כשעת הנדר לפי שאדם יורע שומת הבהמה אבל באדם שאין אדם יודע שומות אבל שבעת ימים כיון

[ע' מוי' ר"ה ד"ה ליומא וכו' שנת דשנת עשרים:]

[קדושין עח: שבועות לג. לה: ניעון כתי.]

[קדושין מח: סג. ב"מ סה. עג. קי:]

לקמן כג:

הגהות הב"ח

(ב) רש"י ד"ה ליומא וכו' שנת דשנת עשרים:

[ע' לקמן כד. ושי' תוי"ט במשנה כ ד"ה רבי יהודה]

רבינו גרשום

ומתה בתו. שנתרחק: כל שתחלתו וסופו בכשרות כשר אע"פ שבנתים היה פסול: בראייה והגדה תלא רחמנא. בלבר שיהא ראוי בשעת ראיה והגשעת הגדה אע"ג דאיפסל בנתיים לא איכפת לן. [והא איכא.ראוי]: הוא. עד למה לי: ת"ל והוא עד. [עד] שישמע העד בידוד קול אלה ולא שישתתפנו עם אחרים: יכול אפי' אמר כל מי. כלומר מכם שיודע העדות יהא מושבע: ת"ל והוא עד. והרי ייחד עדיו שהרי עדיו השביע ולא אחרים: אבל בקרבנות אינו כן. שאם היה עני והעשיר אינו מביא קרבן עשיר: אלא אפ"ל מת אביו בשעה שהוא חייב להביא קרבן והניח לו ריבוא ליטרא או ספינתו בים ובאה לו בריבואות שכירות אין להקדיש [בהן] כלום ומביא קרבן עני: מאי שנא בקרבנות דאין להקדיש בהן כלום וס"ש בערכין עני והעשיר דינתן ערך עשיר משום דבקרבנות כתיב אשר לא תשיג ידו בפתרתו אי משיג בזמן הדרה אין אי לא לא אבל בערכין כתיב כפי אשר תשיג יד הנודר יעריכנו הכהן איכתי ששאיג יתן ערך עשיר והא דאמרינן לקמן (דף כד.) שלא ישהא (אפילו) מרגליות לקלים כו' הני מילי כי לית ליה אבל כי אית ליה מידי ימתין ויתן ערך עשיר: אביו מת בשעת הבאת קרבן עשיר הוא. אמאי מביא קרבן עני: אימא מניח לו. כלומר לא תימא מת והניח לו שכבר באו לידו אלא מניח אביו [לו]: פשיטא.

[ב] אביו גוסס כו'. [וגם אינה ראה סיאה]

הגהות הב"ח

(ג) רש"י ד"ה ליומא וכו' שנת דשנת עשרים:

[ע' לקמן כד. ושי' תוי"ט במשנה כ ד"ה רבי יהודה]

רבינו גרשום

ומתה בתו. שנתרחק: כל שתחלתו וסופו בכשרות כשר אע"פ שבנתים היה פסול: בראייה והגדה תלא רחמנא. בלבר שיהא ראוי בשעת ראיה והגשעת הגדה אע"ג דאיפסל בנתיים לא איכפת לן. [והא איכא.ראוי]: הוא. עד למה לי: ת"ל והוא עד. [עד] שישמע העד בידוד קול אלה ולא שישתתפנו עם אחרים: יכול אפי' אמר כל מי. כלומר מכם שיודע העדות יהא מושבע: ת"ל והוא עד. והרי ייחד עדיו שהרי עדיו השביע ולא אחרים: אבל בקרבנות אינו כן. שאם היה עני והעשיר אינו מביא קרבן עשיר: אלא אפ"ל מת אביו בשעה שהוא חייב להביא קרבן והניח לו ריבוא ליטרא או ספינתו בים ובאה לו בריבואות שכירות אין להקדיש [בהן] כלום ומביא קרבן עני: מאי שנא בקרבנות דאין להקדיש בהן כלום וס"ש בערכין עני והעשיר דינתן ערך עשיר משום דבקרבנות כתיב אשר לא תשיג ידו בפתרתו אי משיג בזמן הדרה אין אי לא לא אבל בערכין כתיב כפי אשר תשיג יד הנודר יעריכנו הכהן איכתי ששאיג יתן ערך עשיר והא דאמרינן לקמן (דף כד.) שלא ישהא (אפילו) מרגליות לקלים כו' הני מילי כי לית ליה אבל כי אית ליה מידי ימתין ויתן ערך עשיר: אביו מת בשעת הבאת קרבן עשיר הוא. אמאי מביא קרבן עני: אימא מניח לו. כלומר לא תימא מת והניח לו שכבר באו לידו אלא מניח אביו [לו]: פשיטא.